

Romi Loomans, 4072987

Begeleider: dr. Cathelein Aaftink

Tweede lezer: dr. Susanne Knittel

BA-scriptie

8 november 2016

**De Trauma's achter de Onbetrouwbaarheid van
Humbert Humbert als Verteller van *Lolita***

Inhoud

1. Introductie	3
2. De onbetrouwbaarheid van verteller Humbert Humbert	6
2.1 Nympholepsie	7
2.2 Humbert Humberts dubbele persoonlijkheid	7
2.3 Dolores de verleidster en manipulator	10
3. Humbert Humberts trauma's	15
3.1 Sigmund Freud	16
3.2 Annabel	19
3.3 Van nymphet tot moeder	22
4. Conclusie	25
Literatuurlijst	27

1. Introductie

Gedurende de twintigste eeuw was er op het Noord-Amerikaanse continent sprake van een nationaal trauma. Dit nationale trauma is met name ontstaan door de theorie over psychoanalyse van Sigmund Freud, die hij aan het eind van de 19^e eeuw voor het eerst naar buiten bracht. Deze theorie behandelt het onderbewustzijn van de mens en wat zich daar allemaal in afspeelt. Voordat deze theorie bekend werd gemaakt, bevond ‘het kwaad’ zich met name in het uiterlijk van de mens, maar Freud bevestigde met zijn theorie dat ‘het kwaad’ zich evengoed in het onderbewustzijn en de geest van de mens kan bevinden. Op deze manier is ‘het kwaad’ dus niet altijd zichtbaar voor de mens, waardoor ze er geen maatregelen tegen kunnen treffen. Een voorbeeld van ‘het kwaad’ dat zich vooral in de psyche van de mens afspeelt, is pedofilie. Het is aan een pedofiel namelijk niet direct af te zien, dat het om een persoon gaat die een obsessieve liefde voor jonge kinderen voelt; deze afwijking bevindt zich in de geest van de pedofiel. Frederick Whiting stelt hierover het volgende in “The Strange Particularity of the Lover's Preference”: “Their [the pedophile's] physical resemblance to ordinary human beings enabled this infiltration by masking an inner, anomalous desire” (836). Pedofilie is iets waar door de meesten met walging tegen aan wordt gekeken; van jonge kinderen moeten volwassenen, wat seksuele handelingen betreft, afblijven. Door de publicatie van de roman *Lolita* van Vladimir Nabokov in 1955 werd deze angst voor pedofilie, en het onzichtbare kwaad, onder de Noord-Amerikaanse bevolking verder aangewakkerd. De roman *Lolita* is namelijk een verhaal verteld vanuit een pedofiel, Humbert Humbert, die ook daadwerkelijk een seksuele ‘relatie’ aangaat met een meisje van slechts twaalf jaar, en deze ‘relatie’ voor twee lange jaren vol weet te houden, zonder dat zijn omgeving zich daar bewust van wordt.

De vraag is nu in hoeverre Humbert Humbert als verteller betrouwbaar kan worden genoemd. Het gaat hier immers om een pedofiel en over het algemeen worden deze mensen

niet zozeer als betrouwbaar bevonden. Vaak hebben deze mensen een bepaalde traumatische ervaring in hun leven meegemaakt, waardoor ze de 'liefde' en seksuele verlangens jegens jonge kinderen hebben ontwikkeld. Hierdoor hebben ze een verdraaide kijk, anders dan niet-pedofielen, op de wereld om hen heen. Ik wil nu gaan beargumenteren dat Humberts onbetrouwbaarheid, als verteller van *Lolita*, voortgekomen is uit enkele traumatische gebeurtenissen die hij gedurende zijn jeugd heeft meegemaakt. Vele critici voor mij hebben de onbetrouwbaarheid van H.H. als verteller al besproken, maar ze vergeten daarbij vaak de oorsprong van die onbetrouwbaarheid aan te kaarten. Humbert Humbert is namelijk niet simpelweg een onbetrouwbare verteller, maar een zeer getraumatiseerde man; hij heeft tijdens zijn jeugd het nodige te verwerken gekregen. Door deze trauma's zit Humbert Humbert geestelijk nog altijd vast in zijn jeugd en hij heeft zo een verdraaide kijk op de wereld om hem heen ontwikkeld.

Hierbij moet ik echter nog duidelijk vermelden dat het hier om een zeer gecompliceerde roman gaat, die op verscheidene manieren geïnterpreteerd kan worden. De interpretaties die ik zal geven, zijn dus niet de enige juiste, maar slechts mijn visie op enkele aspecten van de roman *Lolita*. Deze visie zal ik daarnaast onderbouwen met een deel van de theorie van Sigmund Freud en artikelen van onder andere Elizabeth Patnoe, L. R. Hiatt, en Alexander Dolinin.

Allereerst zal ik een beknopte samenvatting geven van het begrip 'trauma' en welke gevolgen dit kan hebben op de eventuele betrouwbaarheid van een getraumatiseerd persoon. Mensen kunnen in hun leven zowel fysieke als psychologische trauma's oplopen. Het woordenboek *Van Dale* geeft de volgende definitie van het woord "Trauma": "(psychologie) hevige geestelijke aandoening die een stoornis veroorzaakt" (Def. 2). Wanneer iemand een psychologisch trauma, een trauma dat zich in de geest van de mens bevindt, opgelopen heeft, veroorzaakt dit dus een stoornis. Een probleem in het leven van de mens kan pas een stoornis

genoemd worden, wanneer dit grote invloed uitoefent op het dagelijks handelen van een persoon en diegene daarin belemmert. Deze invloed varieert van het simpelweg niet meer naar het werk kunnen gaan door verdriet, tot het totaal verdraaien van de kijk op de wereld om iemand heen. Dit laatste is op Humbert Humbert in *Lolita* van toepassing; hij functioneert op beroepsmatig gebied prima, maar er kan worden gesteld dat er op geestelijk gebied iets mis is. Een eerste trauma in het leven van H. H. is het verlies van zijn moeder op driejarige leeftijd, en daarboven op kwam nog het sterven van zijn allereerste jeugdliefde, Annabel, op dertienjarige leeftijd. Deze gebeurtenissen zijn H. H., bewust, maar ook onbewust, de rest van zijn leven bijgebleven en zijn van grote invloed geweest op de betrouwbaarheid van H. H. als verteller van het verhaal *Lolita*. Dit alles zal ik echter verder toelichten in het laatste hoofdstuk, over Humbert Humberts trauma's.

2. De onbetrouwbaarheid van verteller Humbert Humbert

Het verhaal *Lolita* wordt vanuit slechts één perspectief verteld, namelijk het perspectief van de hoofdpersoon Humbert Humbert. De lezer krijgt dus enkel zijn kant van het verhaal te lezen. Dit hoeft niet altijd een probleem te zijn, maar in het geval van H.H. is dit een aspect waar de lezer van bewust moet zijn, wil hij of zij zich niet laten misleiden door de verteller. H. H. is namelijk een man die een periode in zijn leven heeft doorgebracht in een sanatorium. Tijdens zijn verblijf heeft hij de trucjes van psychiaters leren herkennen: “I discovered there was an endless source of robust enjoyment in trifling with psychiatrists: cunningly leading them on; never letting them see that you know all the tricks of the trade; ... and never allowing them the slightest glimpse of one’s real sexual predicament” (Nabokov 34). Humbert Humbert is dus een meester in manipulatie, leugens en bedrog en dit voert hij eveneens door in zijn bekentenis “*Lolita, or the Confession of a White Widowed Male*” (3).

Wanneer de lezer *Lolita* op een formalistische manier bestudeert, en daarbij de manier waarop er in de wereld buiten het boek tegen pedofilie wordt aangekeken buiten beschouwing laat en enkel de focus op de tekst zelf legt, valt er in *Lolita* vrijwel geen enkele vulgariteit te ontdekken. De lezer zou haast vergeten waar het verhaal in de kern om gaat, namelijk: kindermisbruik en -mishandeling. In de wereld buiten het boek, de ‘echte’ wereld, wordt hier namelijk door een groot deel van de mensen met wantrouwen en walging tegenaan gekeken. Humbert Humbert kan de meeste van zijn lezers overtuigen van zijn liefde voor Dolores Haze en doordat hij zijn gruwelijke daden op een poëtische manier heeft aangekleed kan hij zo het daadwerkelijke thema, pedofilie, daarmee zorgvuldig verbloemen. Echter, wanneer de formalistische manier om deze tekst te bestuderen niet wordt gehandhaafd, kan de tweede laag van het verhaal, de laag waarin pedofilie naar voren komt, blootgelegd

worden. In dit hoofdstuk zal ik de formalistische kant, en daarmee de poëtische beschrijvingen van H. H., en de context met elkaar combineren, om zo de onbetrouwbaarheid van H. H. aan te kunnen tonen en te karakteriseren.

2.1 Nymfolepsie

H. H. is, naar eigen zeggen, geen ordinaire pedofiel. Hij geeft aan het begin van zijn bekentenis een uitleg over wat hij dan wel zou zijn, namelijk een “nympholept”:

A normal man given a group photograph of school girls or girl Scouts and asked to point out the comeliest one will not necessarily choose the nymphet among them. You have to be *an artist* and a madman, a creature of *infinite melancholy*, with a bubble of hot poison in your loins and a super-voluptuous flame permanently aglow in your subtle spine. (17; cursivering toegevoegd)

Oftewel, om jezelf een “nympholept” te mogen noemen, moet je een bepaald talent bezitten, om zo de nymphet tussen de andere, alledaagse meisjes te kunnen herkennen. Vervolgens noemt hij een aantal grote poëten, zoals Dante en Vergilius, die net als H. H. nympholept zouden zijn geweest. Hiermee vergelijkt hij zichzelf dus met grote namen uit de geschiedenis, die tot op de dag van vandaag nog steeds vereerd worden, ondanks het feit dat ze misbruik hebben gemaakt van minderjarige meisjes. Door deze theorie van H. H. lijkt het alsof het nympholept-zijn een acceptabele en misschien wel prijzenswaardige manier van leven is. Echter, een nympholept moet daarnaast eveneens een persoon zijn die “infinite melancholy” in zijn leven kent. H. H. heeft namelijk enkele traumatische gebeurtenissen in zijn leven meegemaakt, waaruit vervolgens zijn onbetrouwbaarheid is voortgekomen. Hier kom ik in het volgende hoofdstuk, over het trauma van Humbert Humbert op terug.

2.2 Humbert Humberts dubbele persoonlijkheid

Dan zal ik nu mijn analyse van de dubbele persoonlijkheid die H. H. lijkt te hebben,

bespreken. Deze dubbele persoonlijkheid draagt, net als Humberts nympholepsie, bij aan de onbetrouwbaarheid van H. H. als verteller van *Lolita*. Ondanks dat het verhaal vanuit de eerste persoon wordt verteld, vertelt H. H. enkele keren over zichzelf in de derde persoon, bijvoorbeeld in de volgende passage: “Let us be prim and civilized. Humbert Humbert tried hard to be good. Really and truly he did” (19). In passages zoals deze lijkt H. H. zichzelf van buitenaf te bekijken en is het alsof het niet H. H. is die de beschreven daden verricht. H. H. spreekt enkel op deze manier over zichzelf, in de derde persoon, wanneer hij het over zijn terughoudendheid heeft wat nymphets betreft. Op deze manier heb je Humbert Humbert de Pedofiel en Verteller, die over zijn andere zelf praat, namelijk Humbert Humbert de Geciviliseerde. De laatste Humbert heeft dus nog wel enige zedelijkheid wat jonge meisjes betreft en deze zoekt dus manieren om onder de obsessie van Humbert de Pedofiel uit te komen. Zo trouwt hij met Valeria, een volwassen vrouw. H. H. vertelt hierover: “[A]nd presently, instead of a pale little gutter girl, *Humbert Humbert* had on his hands a large, puffy, short-legged, bigbreasted and practically brainless *baba*” (26; cursivering toegevoegd). H. H. noemt hier enkele negatieve karaktereigenschappen van Valeria, waaruit blijkt hoeveel hij dus kennelijk over heeft om ‘goed’ te zijn en zijn obsessie met nymphets te onderdrukken. Hij neemt immers genoegen met een ietwat lelijke, domme, volwassen vrouw, in plaats van een jonge, betoverende nympheet. Echter, H. H. heeft het in deze passage niet over dezelfde persoon als de persoon die het verhaal vertelt, maar over de zedelijke Humbert Humbert. Hij heeft het namelijk over Humbert Humbert, in de derde persoon, alsof hij over iemand anders dan hemzelf vertelt. Deze zedelijke Humbert Humbert zou ook wel de persoon kunnen zijn, die H. H. de Verteller zou zijn geweest wanneer hij geen obsessie voor nymphets had verworven.

Wanneer H. H. op het punt staat om Clare Quilty te vermoorden, weet Quilty het pistool uit de handen van H. H. te slaan en uiteindelijk raken ze in gevecht met elkaar. H. H.

beschrijft de volgende gebeurtenis: “We rolled all over the floor, in each other’s arms, like two huge helpless children. He was naked and *goatish* under his robe, and I felt suffocated as he rolled over me. I rolled over him. We rolled over me. They rolled over him. We rolled over us” (299; cursivering toegevoegd). H. H. lijkt de draad kwijt te raken en haalt de persoonswoorden door elkaar. Dit zou natuurlijk simpelweg kunnen zijn doordat H. H. zich in een verwarde staat bevindt. Hij staat immers op het punt iemand te vermoorden en daarnaast heeft H. H. de nodige alcohol genuttigd. Ik ben echter van mening dat Clare Quilty een product is van Humberts trauma, dat ik in het volgende hoofdstuk zal gaan bespreken, en dat hij daarom niet duidelijk de werkelijke positie van de twee personages kan beschrijven. Quilty bestaat immers enkel in Humberts gedachten. Het is steeds enkel H. H. die Quilty op zijn manier ziet en er wordt nooit aangegeven dat iemand anders de persoon Quilty ook daadwerkelijk ziet of kan zien. H. H. is namelijk altijd alleen met Quilty wanneer ze samen in gesprek zijn. Ja, er is een persoon die Clare Quilty heet, en Dolores heeft ook zeker een tijd met deze persoon doorgebracht na haar vlucht van Humbert. Degene die H. H. aan het einde van *Lolita* vermoordt, is daarentegen slechts een product van Humberts geest en zijn trauma. Dit zal ik verder toelichten in het eerste deel van het volgende hoofdstuk, over Humberts Oedipuscomplex.

Het daadwerkelijke moment waarop H. H. Quilty vermoord zou hebben, is onduidelijk, net als de omstandigheden waarin deze gebeurtenis plaatsvindt. H. H. lijkt er niet helemaal bij te zijn met zijn gedachten, wat hij ook naar voren laat komen, nadat hij de misdaad heeft gepleegd: “I may have lost contact with reality for a second or two” (304). Ook al zegt H. H. dat hij slechts voor een paar seconden het contact met de realiteit verloren heeft, hoeft dat niet daadwerkelijk het geval geweest te zijn. H. H. is dronken en heeft alleen daardoor al een slecht beeld van wat er allemaal precies om hem heen gebeurt. Eveneens lijkt H. H. tijdens de moord te hebben gehallucineerd: “[B]ut a kind of momentary shift occurred

as if I were in the connubial bedroom, and Charlotte were sick in bed. Quilty was a very sick man. I held one of his slippers instead of the pistol – I was sitting on the pistol” (304). H. H. beschrijft hoe hij zijn overleden vrouw Charlotte ziek in bed ziet liggen, maar in de zin die daarop volgt, is het Quilty die ziek is. H. H. is nogmaals de feiten door elkaar aan het halen. Bovendien heeft hij niet het pistool, waarmee hij Quilty vermoord zou hebben, in zijn handen, maar één van Quilty’s slippers. Het zou voor H. H. zeer moeilijk zijn geweest om Quilty te vermoorden met een slipper, en opnieuw kan de betrouwbaarheid van H. H. in twijfel worden getrokken. De lezer krijgt immers tegenstrijdige informatie van H. H. een weet nu niet wat er zich daadwerkelijk heeft afgespeeld tussen H. H. en Quilty ten tijde van de moord. Vervolgens loopt H. H. naar beneden en blijkt er een feest gaande te zijn. Niemand heeft ook maar iets van de, toch wel luidruchtige, moord vernomen en zelfs wanneer Quilty van de overloop naar beneden zou vallen, schiet niemand de zwaargewonde man te hulp.

Wanneer H. H. en Quilty in het gevecht om het pistool verwickeld zijn, valt eveneens het woord “goatish” (299) op. Dit woord zou aan de ene kant kunnen verwijzen naar het Nederlandse woord ‘wellustig’, maar daarnaast betekent het ook simpelweg ‘bokachtig’. H. H. verneemt, in zijn dronken toestand, dat Quilty er onder zijn jupon “goatish”, dus bokachtig, uitziet. Nu is het zo dat de Christelijke duivel in de meeste gevallen eveneens bokachtige trekken vertoont. Voor H. H. is de persoon Quilty, die hij in zijn gedachten gecreëerd heeft, zijn duivel, oftewel: zijn angst en daarmee een product van zijn trauma. Ik kom hierop terug in het volgende hoofdstuk, over Humberts trauma’s.

2.3 Dolores de verleidster en manipulator

Tot slot is het voor de betrouwbaarheid van de verteller H. H. belangrijk te kijken naar het feit dat hij keer op keer aangeeft dat niet hij, maar Dolores degene is die de eerste echte stappen zet in hun ‘relatie’. H. H. is zich er van bewust dat hij fout zit: “But how his heart beat when, among the innocent throng, he espied a demon child ... dim eyes, bright

lips, *then years in jail if you only show her you are looking at her*. So life went” (20; cursivering toegevoegd). Dus, om deze straf enigszins te kunnen vermijden, laat H. H. het lijken alsof Dolores hem verleidt, in plaats van anders om:

Frigid gentlewomen of the jury! I had thought that months, perhaps years, would elapse before I dared to reveal myself to Dolores Haze; but by six she was wide awake, and by six fifteen we were technically lovers. I am going to tell you something very strange: it was she who seduced me. (132)

H. H. houdt zich tijdens deze verleidingsscene van de domme: “Upon hearing her first morning yawn, I *feigned* handsome profiled sleep” (132; cursivering toegevoegd). Wat H. H. hiermee probeert te bereiken, is dat hij Dolores niet afschrikt, wanneer ze wakker wordt en een slapende H. H. naast haar ziet liggen. Zo loopt hij de kans op eventuele intimiteit met Dolores namelijk niet mis. H. H. laat het daarnaast lijken alsof hij geen andere keus had dan meegaan in de verleiding van Dolores. Dit alles neemt echter niet weg dat H. H. in dit geval de rol van verantwoordelijke volwassene zou moeten innemen en Dolores zou moeten tegenhouden, wanneer ze hem zou verleiden.

Door Humberts beschrijvingen van het meisje Dolores, is het lang niet altijd duidelijk dat het hier om een minderjarig kind gaat. Dolores is immers slechts een kind van twaalf jaar oud. Desondanks zou ze haar maagdelijkheid, tijdens Camp Q, al hebben verloren aan ene Charlie en dus seks met deze Charlie hebben gehad. Alhoewel, dat is wat H. H. zijn lezers vertelt. Dolores neemt namelijk tijdens deze scene geen enkel keer het woord “seks” of “maagdelijkheid” in haar mond; Humbert is degene die deze woorden op de stippelijntjes invult:

[G]radually the odd sense of living in a brand new, mad new dream world, where everything was permissible, came over me as I realized what she was *suggesting*. I answered I did not know what game she and Charlie had

played. “You mean you have never –” –her features twisted into a stare of disgusted incredulity ... “You mean,” she persisted, now kneeling above me, “you never did *it* when you were a kid?” (133; cursivering toegevoegd)

Elizabeth Patnoe bespreekt Humberts zogenaamde “supreme stupidity” (Nabokov 134) eveneens in haar “Lolita Misrepresented, Lolita Reclaimed: Disclosing the Doubles”: “[H]e [H. H.] manipulates the voice and the dialogue of this passage in his effort to convince us that he is seduced, ... this is not the case, ... Lolita does not have intercourse in mind, but an adolescent petting game” (Patnoe 92). Ja, het is Dolores die voorstelt ‘iets’ te gaan doen, maar wat dat ‘iets’ precies inhoudt, dat vertelt H. H. niet. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het voor Dolores slechts om een kinderlijk spelletje, maar het is H. H. die er iets seksueels van lijkt te maken, ook al beweert hij het tegenovergestelde.

H. H. benoemt het ‘iets’ op zijn beurt, net als Dolores, niet met woorden zoals “seks”, dat laat hij aan zijn lezers over. Zo noemt H. H. meerdere malen het woord “life” (Nabokov 34), wat volgens Patnoe ofwel *penis* zou kunnen betekenen, of letterlijk *leven*. Patnoe legt uit: “[T]he line “My life was handled by little Lo in an energetic, matter-of-fact manner as if it were an insensate gadget unconnected with me” suggests a description of Lolita’s genital fondling of Humbert ...” (95). Wanneer “life” een metafoor voor *penis* is, betekent dat dus dat Dolores en H. H. daadwerkelijk geslachtsgemeenschap zouden hebben gehad. Patnoe geeft de volgende uitleg over de letterlijke betekenis van “life”: “Within this reading, these lines suggest that, when they pet, Lolita obviously alters the direction of Humbert’s future life, that she makes out with him as if their behavior is in no way going to affect Humbert’s future” (95). H. H. leidt het verhaal op een dergelijke manier dat de lezer er als vanzelf vanuit gaat dat Dolores H. H. in deze passage seksueel bevredigd heeft, en dat “life” dus een metafoor voor Humberts penis is.

Naast dat H. H. de verleidersrol bij Dolores legt, legt hij eveneens de rol van manipulator bij haar neer. Doordat zowel H. H. als Dolores weten dat hun zogenaamde relatie fout is, kan Dolores dit tegen H. H. gebruiken. Hij is immers degene die de fout begaat en dat kan Dolores tegen H. H. gebruiken: “But I was weak, I was not wise, my schoolgirl nymphet had me in thrall. With the human element dwindling, the passion, the tenderness, and the torture only increased; and of this she took advantage” (Nabokov 183). Dolores krijgt voor haar “basic obligations” (ibid.) zakgeld, zoals de meeste kinderen dat van hun ouders krijgen. Echter, deze “basic obligations” houden voor Dolores niet de zaken in die elk ander kind als klusje zou moeten doen, zoals het vuilnis naar buiten brengen of stofzuigen. Nee, Dolores krijgt haar geld pas als ze dingen met H. H. doet, die geen enkel kind van dertien zou moeten, laat staan mogen, doen, namelijk het seksueel bevredigen van haar stiefvader. Dolores weet met haar manipulatie haar zakgeld van eenentwintig cent naar vier dollar per week op te krikken: “Knowing the magic and might of her own soft mouth, she managed – during one schoolyear! – to raise the bonus price of a fancy embrace to three, and even four bucks” (184). H. H. brengt Dolores in een positie waar ze als dertienjarige niet in zou horen te komen. Ze begint het onderhandelen onder de knie te krijgen. Dolores is echter niet de enige die de rol van manipulator op zich zou nemen, H. H. is er zelf eveneens schuldig aan. Dit laat hij zelf ook een aantal keer, indirect, naar voren komen: “At the hotel we had separate rooms, but in the middle of the night she came sobbing into mine, and we made it up very gently. You see, she had absolutely nowhere else to go” (142). Dit is een typische manier waarop H. H. zijn manipulatie naar voren laat komen. Hij duidt het nooit direct aan met het woord ‘manipulatie’, maar H. H. is na het overlijden van moeder Charlotte de enige persoon bij wie Dolores terecht kan. Hier maakt H. H. maar al te graag gebruik van, wat een vorm van manipulatie is. Door deze manier van vertellen is het voor de lezer van *Lolita* niet altijd

duidelijk of H. H. de waarheid spreekt, of dat hij nu ook de lezer aan het manipuleren is met zijn beschrijvingen van Dolores' manipulatie.

3. Humbert Humberts trauma's

Allereerst een kanttekening over de formalistische benadering van Nabokovs *Lolita*. Vladimir Nabokov heeft op allerlei manieren duidelijk proberen te maken dat er geen enkele sprake is van symboliek in zijn *Lolita*. Tenminste, niet met opzet. In zijn *On a Book Entitled Lolita* stelt hij het volgende: “Now, I happen to be the kind of author who in starting to work on a book has no other purpose than to get rid of that book ...” (311). Nabokov heeft dus niet de intentie gehad om een moraal aan *Lolita* mee te geven. *Lolita* is pure l’art pour l’art: kunst omwille van kunst en niets meer dan dat. De lezer zou de context waarin het boek geschreven is en de moraal die eventueel in het verhaal verwerkt zou kunnen zijn, buiten beschouwing moeten laten en zich enkel moeten focussen op de tekst zelf. *Lolita* staat namelijk boordevol kunstig geschreven zinnen. Echter, wat deze zinnen voor mij nu juist zo kunstig maakt, is dat deze zinnen op ontzettend veel verschillende manieren gelezen kunnen worden. Oftewel, de symboliek en de betekenis achter wat op het eerste oog simpele zinnen lijken maakt *Lolita*, in mijn beleving, tot kunst. H. H. vertelt in *Lolita* nooit simpelweg wat de reden is achter de persoon die hij is. Hij heeft zo zijn vermoedens hierover, maar benoemt het nooit als een trauma. Deze trauma's kunnen, door de lezers, echter wel uit de geraffineerde zinnen worden gehaald.

De meest voor de hand liggende reden achter Humberts onbetrouwbaarheid als verteller van *Lolita* is zijn traumatische leven. Dit traumatische leven ging voor H. H. al op driejarige leeftijd van start. Echter, het is niet slechts één trauma die H. H. tot de persoon heeft gemaakt, die hij in *Lolita* naar voren laat komen. In dit hoofdstuk zal ik twee van deze trauma's bespreken die invloed zouden kunnen hebben gehad op zijn betrouwbaarheid als verteller en schrijver van de roman *Lolita*.

3.1 Sigmund Freud

Als Nabokov het ergens mee oneens was, dan was het wel de psychoanalytische theorie van Sigmund Freud. Leland de la Durantaye stelt hierover in zijn “Vladimir Nabokov and Sigmund Freud, or a Particular Problem” het volgende: “Nabokov thus saw Freud as standing for many things he did not like – and, conversely, as representing what he most vehemently *disliked*: the generalizing of the rich particularities of which life is made up” (61). Freud had namelijk een bepaalde theorie over de psyche van de mens, de psychoanalyse, die moeilijk bewezen kon worden met wetenschappelijke methoden. In *Psychological Science* wordt deze theorie van Freud als volgt uitgelegd: “In this therapeutic approach, the therapist and the patient work together to bring the contents of the patient’s unconscious into the patient’s conscious awareness” (Gazzaniga, Heatherton, en Halpern 14). Onder deze inhoud van het onderbewuste vallen onder andere dromen, maar ook datgene wat een persoon in de vroege jaren van zijn jeugd heeft meegemaakt.

Ondanks de beweringen van Vladimir Nabokov over zijn werk, dat *Lolita* pure l’art pour l’art is en er geen diepere lagen in gevonden moeten worden, zijn er toch een aantal critici die enige symbolen in *Lolita* hebben weten te vinden. Zo ook dr. L. R. Hiatt. Hiatt bespreekt in zijn “Nabokov’s *Lolita*: A “Freudian” Cryptic Crossword” dat er in *Lolita* een deel van Sigmund Freuds theorie terug te vinden is, namelijk het Oedipus Complex. Freud legt in “Some Psychological Consequences of the Anatomical Distinction between the Sexes” de kern van het Oedipus complex als volgt uit: “[I]n this situation he [a boy] regards his father as a distributing rival and would like to get rid of him and take his place...” (20). Aan het begin van *Lolita* geeft Humbert Humbert een korte samenvatting van zijn leven vóór hij Dolores Haze ontmoet. Hierin vertelt hij ook over zijn vader en moeder. Helaas heeft H. H. al op vroege leeftijd voorgoed afscheid moeten nemen van zijn moeder: “My very photogenic mother died in a freak accident (picnic, lightning) *when I was three*, and ... nothing of her

subsists within the hollows and dells of memory, over which ... the sun of my infancy had set” (10; cursivering toegevoegd). H. H. was dus nog maar drie jaar oud toen hij zijn moeder op gruwelijke wijze verloor. Volgens de theorie van Freud zou H. H. zich toen in de *phallic stage* hebben bevonden, de periode in het leven waarin het Oedipuscomplex zich kan ontwikkelen: “[T]he Oedipus attitude in little boys belongs to the phallic stage, and ... its destruction is brought about by the fear of castration that is, by narcissistic interest in their genitals” (Freud 21). Deze “phallic stage” vindt plaats vanaf het derde tot het vijfde levensjaar van een kind. Wanneer kinderen zich in deze stage bevinden, beginnen ze zich meer bewust te worden van hun genitaliën en hun seksualiteit en dan met name gericht tegen de ouder van het andere geslacht. In het geval van H. H. dus zijn moeder.

Doordat H. H. zich in die stage bevond toen zijn moeder overleed, heeft hij zijn fallische fase nooit goed kunnen beëindigen, wat volgens Freud de nodige consequenties met zich meebrengt: “The Oedipus complex, however, is such an important thing that the manner in which one enters and leaves it cannot be without its effects” (25). De “effects” verschillen echter per situatie. Na het overlijden van zijn moeder heeft H. H., onbewust, zijn vader als dader beschouwd. Zijn vader zou zijn moeder vermoord hebben en H. H. draagt hier nog altijd de consequenties van mee. Hiatt stelt hierover het volgende: “The submerged core ... is something like this. Humbert’s obsession with nymphets in general, and Lolita in particular, is an attempt to re-experience the fresh, unspoiled love of his mother during infancy. Quilty represents his father” (361). De moeder-zoon relatie is over het algemeen een onschuldige relatie, en Hiatt beargumenteert dus dat H. H. na de dood van zijn moeder, onbewust, hiernaar op zoek is gegaan. Aangezien jonge meisjes van de leeftijd negen tot veertien in de meeste gevallen nog onverdorven en naïef zijn, is dit een goede vervanging. Hiatt stelt daarnaast ook: “In effect, he [Humbert Humbert] is saying: A long time ago I lost my mother when she was struck down by my father’s penis. Surely I cannot be about to lose Lolita in the

same way!” (362). H. H. vindt dus niet enkel de onschuldige moeder-zoon relatie terug in de twaalfjarige Dolores Haze, maar daarnaast ook de hatelijke gevoelens jegens zijn vader. En deze vervanging voor zijn vader is niemand minder dan de toneelschrijver Clare Quilty.

Wanneer H. H. voor de tweede keer aan het rondreizen is met Dolores, krijgt hij het gevoel achtervolgd te worden. Opnieuw is zijn vader, nu in de vorm van Clare Quilty, een bedreiging voor zijn onschuldige moeder-zoon relatie, nu met de jonge Dolores.

Nu is het zo dat Dolores niet zo onschuldig blijkt te zijn als men van een twaalfjarige verwacht. Tijdens haar verblijf heeft ze bepaalde seksuele handelingen uitgevoerd met ene Charlie en nog een ander meisje. H. H. blijft in zijn beschrijvingen vaag over wat deze handelingen precies inhielden, waardoor de lezer het niet te weten komt. Uit de handelingen die ze bij H. H. in de hotelkamer van *The Enchanted Hunters* uitvoert, blijkt echter dat ze waarschijnlijk verder zijn gegaan dan onschuldig kussen. H. H. vertelt eveneens zijn gedachten over de assertiviteit op seksueel gebied van Dolores: “Her kiss, to my delirious embarrassment, had some rather comical refinements of flutter and probe which made me conclude she had been coached at an early age by a little Lesbian. No Charlie boy could have taught her *that*” (133). H. H. is ervan overtuigd dat Dolores op seksueel gebied al op jonge leeftijd actief moet zijn geweest. Echter, dit is niet hetgeen wat H. H. dwars zit. Hij heeft niet de neiging om “Charlie boy” op te zoeken en hem duidelijk te maken dat Dolores van hem is. Dit is niet het geval bij Quilty. Steeds wanneer H. H. contact heeft met Quilty, of het vermoeden heeft door hem achtervolgd te worden, voelt hij zich door Quilty bedreigd. Dit is waarschijnlijk omdat hij bang is dat Quilty niet enkel seks wil hebben met Dolores, maar vooral omdat hij bang is dat zijn “vader” Quilty, zijn “moeder” Lolita van hem weg wil nemen. Humbert is al eens eerder zijn echte moeder verloren en zal dit nu niet nog eens laten gebeuren.

Een ander aspect wat steeds opnieuw terugkomt wanneer H. H. in de buurt van Quilty

is, is “lightning”, hetgeen waar Humberts moeder werkelijk aan overleden is. Hiatt vermeldt dit eveneens in zijn artikel: “[O]nce we are alerted to the author’s game, the connection becomes inescapable between Jovian fireworks threatening Lolita and a thunderbolt felling Humbert’s mother” (362). Deze passage beschrijft de periode waarin H. H. achtervolgd wordt door Clare Quilty. De “Jovian fireworks” in deze passage staat voor de bedreiging die Quilty voor H. H. vormt. Deze “lightning” komt ook weer terug, wanneer H. H. Quilty aan het eind van *Lolita* opzoekt om hem te vermoorden: “A *thunderstorm* accompanied me most of the way back to Grimm Road ...” (293). Zoals Hiatt in zijn artikel heeft gesteld: Humberts moeder werd in zijn beleving niet zozeer door de bliksem geveld, maar door zijn vaders penis. En tijdens de periode die H. H. in *Lolita* beschrijft, wordt Dolores niet zozeer door Quilty weggenomen, maar door Humberts vader “in another guise” (Hiatt 365). Wanneer H. H. Quilty namelijk voor het eerst tegenkomt in *The Enchanted Hunter*, vindt H. H. hem verdacht veel op zijn oom Gustave Trapp lijken. Deze Trapp komt daarnaast keer op keer terug wanneer H. H. door Quilty achtervolgd wordt. Ook hier komen de “hidden conflicts” van Freuds theorie terug: “[C]onsciously, Humbert does not know the identity of his pursuer; unconsciously, he knows that it is his “father,” projectively identified as Uncle Gustave, coming to take his “mother” [Dolores] again” (366). Wanneer Dolores dan uiteindelijk door Quilty uit het ziekenhuis wordt meegenomen, krijgt H. H. het volgende van een ziekenhuismedewerker te horen: “[M]y daughter [Dolores] had checked out the day before, around two, her uncle, Mr. Gustave, had called for her with a cocker spaniel pup and a smile for everyone, and a black Caddy Lack, and had paid Dolly’s bill in cash” (246). Uiteindelijk wordt Humberts angst, namelijk zijn moeder opnieuw te verliezen aan zijn vader, werkelijkheid en verliest hij Dolores voorgoed.

3.2 Annabel

Een ander trauma achter Humberts onbetrouwbaarheid is het overlijden van zijn

allereerste jeugdliefde Annabel. Humbert Humbert was dertien toen hij Annabel voor het eerst ontmoette: “The only definite sexual events that I can remember as having occurred *before my thirteenth birthday* (that is, before I first saw my little Annabel) were ...” (11), en Annabel was jonger dan H. H.: “Let me therefore primly limit myself, in describing Annabel, to saying she was a lovely child a few months my junior” (12). Annabel was dus minstens twaalf jaar oud toen haar relatie met H. H. begon. Annabel was toen dus even oud als Dolores was toen H. H. voor het eerst in haar leven stapte om dit voorgoed te veranderen. Humberts onschuldige kalverliefde en relatie met Annabel is helaas niet van lange duur. Vier maanden nadat ze gestoord werden tijdens één van de vele pogingen tot geslachtsgemeenschap, sterft Annabel aan de tyfus (13). Annabel was nog maar twaalf of dertien jaar oud toen ze met H. H. omging en uiteindelijk overleed. Hierdoor voldeed ze aan minstens één van de voorwaarden van het nymphet-zijn: ze viel binnen de leeftijdscategorie. Echter, een nymphet was Annabel niet: “When I was a child and she [Annabel] was a child, my little Annabel was no nymphet to me” (17). H. H. geeft aan dat er op dat moment in zijn leven nog geen sprake was van zijn nymphet-complex. Het zou dus heel goed kunnen dat Humberts obsessie met zijn zogenaamde nymphets is begonnen met het ontmoeten en vervolgens het overlijden van Annabel: Humberts eerste echte, en misschien wel enige, liefde ooit.

H. H. geeft in zijn bekentenis zelf ook al snel aan dat hij er vrij zeker van is dat zijn nymphet-obsessie met Annabel begonnen is: “I am convinced, however, that in a certain magic and fateful way Lolita began with Annabel” (14). Na Annabel heeft H. H. nooit meer echte liefde gekend, althans niet datgene wat voor hém als echte liefde door kan gaan. Humberts idee van liefde is namelijk nogal pervers. Uiteindelijk ontmoet hij Dolores Haze en blijkt de vloek die Annabel met haar overlijden over Humberts leven heeft uitgesproken, verbroken: “... and that little girl with her seaside limbs and ardent tongue haunted me ever since – until at last, twenty-four years later, I broke her spell by incarnating her in another”

(15). Nu kan H. H. eindelijk zijn liefde voor Annabel voortzetten, echter wel via een ander meisje, namelijk Dolores. Alexander Dolinin geeft in zijn “Nabokov’s Time Doubling: From *The Gift to Lolita*” ook aan dat het niet Dolores is, waar H. H. deze enorme liefde voor voelt, maar het idee dat hij van haar gemaakt heeft: “The enchanted hunter Humbert Humbert needs not the actual Lolita, but her ghost, the imagined demonic nymphet ...” (22). H. H. is dus niet zozeer geobsedeerd door zijn Lolita, het meisje Dolores, maar eerder door haar leeftijd: de leeftijd waarop Annabel gestorven is. Hiermee is Humberts liefde dus slechts gericht op een reïncarnatie van Annabel, die hij in Dolores terug heeft kunnen vinden: “What I had madly possessed was not she, but my own creation, another fanciful Lolita ...” (Nabokov 62). Opnieuw heeft H. H. door dat er meer moet schuilen achter zijn obsessie met nymphets.

Wat vaak een laatste onderdeel is van het overwinnen van een trauma, is het teruggaan naar de plek waar het allemaal begon, om het zo te kunnen afsluiten. H. H. is zich hier eveneens van bewust: “The able psychiatrist who studies my case ... is no doubt anxious to have me take my Lolita to the seaside and have me find there, at last, the “gratification” of a lifetime urge, and release from the “subconscious” obsession of an incomplete childhood romance with the initial little Miss Lee” (166-67). H. H. heeft het hier over “the seaside”, omdat hij aan de kust van de Riviera Annabel voor het eerst heeft ontmoet. Het was eveneens de plek waar ze een poging tot geslachtsgemeenschap doen, maar worden gestoord door een aantal strandgangers. H. H. heeft dus nooit de “gratification” van seks met Annabel ervaren en heeft hier na de mislukte poging, onbewust, een “lifetime urge” aan overgehouden. Door Dolores mee te nemen naar de kust, en daar vervolgens seks met haar hebben, zou hij volgens psychiaters en H. H. zelf verlost kunnen worden van zijn obsessie met de “incomplete childhood romance with the initial little Miss Lee [Annabel]”. Echter, H. H. geeft eveneens aan dat hij dit al eens geprobeerd heeft, maar dat dit voor hem niet het gewenste effect heeft gehad. Dit was mede doordat het weer niet meezat, maar vooral door het feit dat H. H. zijn

“real liberation” al veel eerder heeft meegemaakt:

Perhaps, my learned readers may perk up if I tell them that even had we discovered a piece of sympathetic seaside somewhere, it would have come too late, since my real liberation had occurred much earlier: at the moment, in point of fact, when Annabel Haze, alias Dolores Lee, alias Loleeta, had appeared to me, golden and brown, kneeling, looking up, on that shoddy veranda, in a kind of fictitious, dishonest, but eminently satisfactory seaside arrangement (although there was nothing but a second-rate lake in the neighborhood). (167)

H. H. zou dus, naar eigen zeggen, zijn “release” van zijn obsessie al bij de eerste ontmoeting met Dolores Haze hebben gevonden. Deze overtuiging van H. H. is zeer onwaarschijnlijk, aangezien hij na de ontmoeting met Dolores juist verder gaat in zijn obsessie met nymphets dan hij ooit is geweest. H. H. heeft tot dan toe zijn verlossing van de vloek die Annabel, met haar overlijden, over zijn leven heeft uitgesproken, nog niet gevonden. Deze verlossing komt pas later, wanneer hij de zwangere Dolores opzoekt. Echter, deze verlossing is enkel een verlossing van zijn trauma die hij aan Annabels overlijden heeft overgehouden, en niet van zijn trauma die ontstond na het overlijden van zijn moeder.

3.3 Van nympheet tot moeder

De twee trauma's van Humbert Humbert, het overlijden van zijn moeder en het overlijden van Annabel, komen samen in het meisje Dolores Haze. Waar H. H. haar ontmoet wanneer ze voor hem nog een nympheet is, weet hij dat ze dit niet voor altijd zal blijven. H. H. is zich ervan bewust dat Dolores op een dag vijftien jaar oud zal worden en daarmee niet langer binnen de leeftijds categorie van een nympheet zal vallen. Toch is hij van plan met Dolores te trouwen, zodra ze meerderjarig is. Helaas wel slechts met het plan om zich met haar te kunnen voortplanten en zijn misdaden met zijn dochters en kleindochters te kunnen

voortzetten, en op deze manier dus ook zijn obsessie met nymphets. Op dit moment in het verhaal is H. H. dus nog ver verwijderd van zijn verlossing.

Deze verlossing van zijn obsessie met jonge meisjes komt later in zijn bekentenis. Echter, enkel zodat deze obsessie kan omslaan in een ander soort obsessieve liefde voor Dolores Haze, namelijk de onschuldige moederlijke liefde die hij zijn hele leven heeft moeten missen en al die jaren heeft gezocht in nymphets. Aan het einde van zijn bekentenis zoekt H. H. zijn nu zeventienjarige stiefdochter op. Ze is dus niet langer een nymphe, maar dat betekent niet dat H. H. niet meer van haar houdt, zij het op zijn eigen manier. In tegendeel: op het moment dat hij Mrs. Richard F. Schiller (Dolores Haze) na drie lange jaren weer voor het eerst voor zich ziet staan, bloeit zijn liefde voor Dolores weer helemaal opnieuw op. Doordat Dolores geen nymphe meer is, gaat het hier om een andere soort liefde: de moederliefde. Dolores is, in de drie jaar dat ze H. H. niet gezien heeft, getrouwd en daarbij ook nog zwanger. Dit is tevens hetgeen wat de nieuwe liefde bij H. H. doet oplaaien: “I insist the world know how much I loved my Lolita, *this* Lolita, pale and polluted, and big with another’s child, but still gray-eyed, still sooty-lashed, still auburn and almond, still Carmencita, still mine” (278). Ondanks dat Dolores niet meer aan zijn voorwaarden voor een nymphe voldoet, houdt hij op dit moment meer van haar dan ooit. Enkel en alleen omdat ze zwanger is en dus op het punt staat om moeder te worden. Dat wat hij hiervoor enkel in nymphets kon vinden, namelijk een onschuldige moeder-zoon relatie, vindt hij nu uiteindelijk toch ook nog in de zeventienjarige Mrs. Richard F. Schiller. Waar hij eerder een obsessieve liefde voor Dolores voelde omdat ze een nymphe was, voelt hij nu een liefde voor haar door de moederrol die ze op zich heeft genomen. Op deze manier hoeft hij nooit te stoppen met van haar te houden.

Echter, dit betekent niet dat H. H. hiermee verlost is van zijn trauma’s die hem het grootste deel van zijn leven, al dan niet onbewust, achtervolgd hebben. Ja, H. H. lijkt verlost

te zijn van zijn trauma, dat hij na het overlijden van Annabel heeft opgelopen, maar het trauma door het verlies van zijn moeder op jonge leeftijd sleept hij nog altijd met zich mee.

4. Conclusie

Het is bij het analyseren en interpreteren van een roman van belang om niet enkel vast te stellen dat een verteller onbetrouwbaar is, maar eveneens te onderzoeken waar deze onbetrouwbaarheid vandaan kan komen. Ik probeer pedofilie op geen enkele manier goed te praten, maar het is van belang te kijken naar de aanleiding tot de handelingen van een pedofiel. Verteller Humbert Humbert is onbetrouwbaar, dat moge duidelijk zijn. Echter, H. H. was niet direct vanaf zijn geboorte al onbetrouwbaar als persoon en hij is evenmin als pedofiel ter leven gebracht; dit heeft zich in de loop van zijn leven ontwikkeld. Door enkele traumatische gebeurtenissen is H. H. als persoon veranderd, en daarmee ook zijn kijk op de wereld om hem heen. H. H. heeft geen enkele keuze gehad in het worden van de persoon die hij in *Lolita* is; dit is hem overkomen. Net als hetero-, homo- en biseksualiteit is pedofilie een seksuele voorkeur, wat geen vrijwillige keuze is. Echter, H. H. is zich bewust van zijn seksualiteit en heeft, eveneens bewust, een aantal keuzes gemaakt, zoals het zich vergrijpen aan Dolores Haze. Dit is uiteindelijk waar H. H. de fout in gaat; niet zozeer zijn seksuele voorkeur is verkeerd, maar de acties die voorkomen uit deze seksuele voorkeur zijn dat wel.

H. H. heeft zijn verhaal op een dergelijke, poëtische manier aangekleed, dat de lezer Humberts trauma's niet direct ontdekt, maar ze zijn er wel degelijk. Door deze traumatische ervaringen die H. H. tijdens zijn leven heeft meegemaakt en door het feit dat hij zijn acties tegenover zijn lezers probeert goed te praten, is hij als verteller van het verhaal *Lolita* onbetrouwbaar geworden. De lezer weet vaak niet wat er werkelijk gebeurd is, en of het meisje Dolores wel echt de persoon is, die H. H. beschrijft. H. H. heeft met zijn verhaal namelijk een eigen personage gecreëerd, genaamd Lolita. Lezers over de hele wereld kennen het meisje uit het gelijknamige boek enkel als Humberts creatie, namelijk Lolita. Doordat het verhaal door nympholept Humbert Humbert is verteld, kan hij karakteristieken en

handelingen van Dolores Haze gemakkelijk hebben verzwegen of op een dergelijke manier uit elkaar hebben gehaald en opnieuw in elkaar hebben gezet, zodat alles volgens zijn visie goed verliep. Zolang hij zelf maar niet weggezet zou kunnen worden als de kwade geest in het verhaal.

H. H. had voor ogen om zijn *Lolita* onsterfelijk te maken met zijn verhaal: “[O]ne wanted H. H. to exist at least a couple of months longer, so as to have him make you [*Lolita*] live in the minds of later generations. ... And this is the only immortality you and I may share, my *Lolita*” (Nabokov 309). Lezers van *Lolita* en zelfs mensen die de roman niet gelezen hebben, kennen Dolores Haze als het wulpse, vroegrijpe meisje *Lolita* en H. H. heeft dit laatste meisje, zijn eigen creatie, met zijn verhaal onsterfelijk gemaakt. Lezers die de roman bespreken, spreken over het meisje *Lolita*, en vergeten daarbij het onschuldige, slechts twaalf jaar oude meisje Dolores. Humberts onbetrouwbaarheid als verteller van *Lolita* zet zich voort in het vermijden van het eventuele trauma wat Dolores opgelopen zou kunnen hebben gedurende hun tijd samen. H. H. spreekt wel enkele keren over wat er van Dolores zou zijn geworden, wanneer hij haar niet was tegengekomen, maar gaat hier verder niet dieper op in. Het blijft steeds bij gedachtegangen zoals: “I have often wondered what became of those nymphets later? In this wrought-iron world of criss-cross cause and effect, could it be that the hidden throb I stole from them did not affect *their* future? I had possessed her – and she never knew it. All right. But would it not tell sometime later?” (21). Desalniettemin zal ook ik hier niet dieper op ingaan. Dat doet echter niet af aan het feit dat het een belangrijk aspect van de roman is, maar dat is iets voor een eventueel volgend onderzoek.

Literatuurlijst

- Couturier, Maurice. "Nymph-Hunting." *Nabokov's Eros and the Poetics of Desire*. London: Palgrave Macmillan UK, 2014. 159-194. Web. 15 sept. 2016.
- De La Durantaye, Leland. "Vladimir Nabokov and Sigmund Freud, or a Particular Problem." *American Imago* 62.1 (2005): 59-73. Web. 21 sept. 2016.
- Dolinin, Alexander. "Nabokov's time doubling: From The gift to Lolita." *Nabokov Studies* 2.1 (1995): 3-40. Web. 19 juni 2016.
- Freud, Sigmund. "Some Psychological Consequences of the Anatomical Distinction between the Sexes." *Gender and envy*. Ed. Nancy Burke. New York: Routledge, 1998. 19-26. Web. 27 okt. 2016.
- Gazzaniga, Michael S., Todd F. Heatherton, and Diane F. Halpern. "The Science of Psychology." *Psychological Science*. 2003. Ed. Sheri L. Snively. 4th ed. New York: Norton, 2013. 1-27. Print.
- Hiatt, L. R. "Nabokov's" Lolita": A Freudian Cryptic Crossword." *American Imago* 24.4 (1967): 360-70. Web. 19 juni 2016.
- Nabokov, Vladimir. *Lolita*. 1955. London: Penguin, 1995. Print.
- Patnoe, Elizabeth. "Lolita misrepresented, Lolita reclaimed: Disclosing the doubles." *College Literature* 22.2 (1995): 81-104. Web. 21 sept. 2016.
- "Trauma." Def. 2. *Van Dale*. 2016. Web. 2 nov. 2016.
- Whiting, Frederick. "'The Strange Particularity of the Lover's Preference': Pedophilia, Pornography, and the Anatomy of Monstrosity in Lolita." *American Literature* 70.4 (1998): 833-862. Web. 7 nov. 2016.